

1. ÖZET

Evlilik halinde, eşlerin gerek evlilik süresince gerek evlilik sona erdiğinde malvarlıkları üzerindeki hak ve yükümlülüklerini tayin eden kurallar bütününe mal rejimleri denir. Hukuk sistemimizde eşler için tek bir mal rejimi belirlemek yerine, eşlerin hak ve yükümlülüklerini belirleme hakkına sahip olmalarını sağlamak amacıyla birden fazla mal rejimi sistemi geliştirilmiştir.

Eşler, evlenirken ya da evlenme sırasında öngörülen mal rejimi sistemlerinden birini seçerler. Bu durumda eşlerin malvarlıkları üzerindeki hak ve yükümlülükleri bu mal rejimine göre belirlenir. Ancak eşler, evlenirken bu tür maddi konuları düşünmeyi arzu etmeyebilirler. Bu durumda da eşlerin, malvarlıkları üzerindeki hak ve yükümlülükleri yasal mal rejimine göre belirlenir. Mülga Medeni Kanun uyarınca yasal mal rejimi, mal ayrılığı iken 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu uyarınca yasal mal rejimi edinilmiş mallara katılma rejimidir.

2. GİRİŞ

Mal rejimi, evliliğin genel hükümlerinin eşlerin malvarlıkları üzerindeki etkilerini belirleyen, aile hukukunu ilgilendiren bir konudur. Hukuk sistemimizde eşler için, tek bir mal rejimi tayin etmek yerine, eşlerin evlilik birliği ile mal varlıkları arasındaki ilişkinin sıkı veya gevşek olmasını isteyip istememelerine göre birden fazla mal rejimi sistemi geliştirilmiştir. Kanun koyucu, eşlerin öngörülen mal rejimlerinden birini seçmesini istemiş; onları belli bir mal rejimi seçmeye zorlamamıştır. Bununla birlikte, eşlerin kanunda öngörülen mal rejimlerinden birini seçmemesi halinde, onların bu hususta eksik kalan iradelerini mülga Medeni Kanunda eşler arasında mal ayrılığı rejiminin, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda ise edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olacağını kabul ederek tamamlamıştır.

3. MÜLGA TÜRK MEDENİ KANUNUNDA ÖNGÖRÜLEN MAL REJİMLERİ

Mülga Türk Medeni Kanununda; mal ayrılığı yasal mal rejimi olarak, mal birliği ve mal ortaklığı ise seçimler mal rejimi olarak kabul edilmiştir.

3.1. Mülga Türk Medeni Kanununda Öngörülen Yasal Mal Rejimi (Mal Ayrılığı)

3.1.1. Genel Olarak

Mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri; kendi malları üzerinde mülkiyet yönetim ve istifade haklarını muhafaza eder. Başka bir ifade ile kanuni mal rejimi olan mal ayrılığı eşlerin mal varlıklarının birbirinden ayrı ve bağımsız olması esası üzerine kurulmuştur.¹ Bunun tabii bir sonucu olarak da malların ve gelirlerin yönetimi her eşin kendisine aittir.² Ancak, mülga Medeni Kanun yönetim ve gelirlerden istifade yönünde bir istisna getirmiştir. Buna göre, kadın kocası ile anlaşarak malların yönetimini ona bırakabilir. Fakat kadın, kocasına bıraktığı bu yönetim hakkını her zaman geri alabilir. Ve kadının bu hakkından önceden vazgeçmesi mümkün değildir. Kadının yönetim hakkını kocasına vermiş olması, onun mallarının gelirinden yararlanmasını da önler. Bu halde kadının, mallarının gelirini

* Çorum Barosu'na kayıtlı Avukat

¹ OĞUZMAN K.,DURAL M., Aile Hukuku, Gözden geçirilmiş 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998, sh.177.

² Hukuk Genel Kurulunun 7.2.1972 tarihli 1972/51 Esas, 1972/16 Karar sayılı hükmü.

de ev masraflarında kullanılmak üzere kocasına bıraktığı kabul edilir. Ancak, mallarının yönetimini kocasına bırakan kadın, gelirlerinden istifade hakkını saklı tutabilir.

Mal ayrılığı rejiminde; evine, eşine ve çocuklarına bakma yükümlülüğü kocaya aittir. Bu yüzden koca, mallarını ve gelirlerini ilk önce bu yükümlülüğü yerine getirmeye tahsis edecek; ancak geri kalanı üzerinde tasarruf edebilecektir. Kadının ev masraflarına katılması ise, kocanın isteğine bağlıdır. Bu durumda kadın, ancak katılma payı dışında kalan mal ve gelirleri üzerinde serbestçe tasarruf edebilir. Mülga Medeni Kanun uyarınca, kadının katılımından dolayı, kocanın geri verme ya da tazminat ödeme yükümlülüğü yoktur.

3.1.2. Eşlerin Sorumlulukları

Koca evlenmeden önceki şahsi borçlarından dolayı bizzat sorumludur. Ayrıca, yine evlilik birliğinin devamı sırasında gerek kendi adına gerek evlilik birliğini temsilen yüklendiği borçlardan da şahsen sorumludur. Hemen belirtelim ki, evlilik birliğini temsilen yüklenilen borçlardan; evin daimi ihtiyaçları ile sınırlı olmak şartıyla, karı tarafından yapılmış olması halinde de koca sorumludur.

Karı, evlenmeden önce ya da evliliğin devamı sırasında kendisi için yüklendiği borçlardan bizzat sorumludur. Buna karşılık, evlilik birliğini temsilen gerek koca gerek karı tarafından yüklenilen borçlardan karı, ancak kocanın acze düşmesi halinde sorumludur. Karı, kocanın şahsi borçlarından hiçbir zaman hiçbir şekilde sorumlu değildir.

Mal ayrılığı, rejiminde eşlerin birbirlerinden alacaklı olması halinde eşlere rüçhan hakkı tanınmamıştır.

3.2. Mülga Türk Medeni Kanununda Öngörülen Seçimlik Mal Rejimleri

3.2.1. Mal Birliği

Mal birliği rejimi; mülkiyette ayrılık, yönetim ve yararlanmada birlik ilkesi üzerine kurulmuştur. Daha açık bir ifade ile mal birliğinde eşlerin mahfuz malları dışında kalan malları birlik mallarını oluşturur. Karı ya da kocaya ait olup da birliğe giren mallara şahsi mal denir. Şahsi mallar üzerinde mülkiyet hakkı, malik karı ya da kocaya ait iken, yönetim ve tasarruf hakkı birlik devam ettiği sürece kocaya aittir.

Mahfuz malların neler olacağını eşler evlenme mukavelesi ile belirlerler. Birlik mallarını ise; kocanın şahsi malları, karının şahsi malları ve edinilmiş mallar oluşturur. Karı ve kocadan her birine evlenme sırasında ait olan ve birliğe dâhil olmayacakları kararlaştırılmamış olan mallar ile evlenme sırasında ya da herhangi bir şekilde ivazsız olarak iktisap edilen mallar eşlerin şahsi mallarıdır. Edinilmiş mal kavramı ise, evliliğin devamı sırasında elde edilmiş kazanımları ifade eder. Buraya, tabii semereleri ile karının mahfuz malları dışında kalan kazançları da girer. Yani burada mülkiyette ayrılık prensibinden koca lehine, karı aleyhine ayrılmış; karının şahsi mallarının tabii semereleri üzerindeki mülkiyet ile karının gelir ve kazancı üzerindeki hak kocaya verilmiştir.

3.2.2. Mal Ortaklığı

Mal ortaklığı rejiminde, karı ve kocanın bütün malları ortaklığa dâhildir. Bu rejimde, ortaklık malları üzerinde hukuki bir birliktelik sağlandıktan sonra malların yönetimi kocaya bırakılmıştır. Ortaklık malları ve bunların gelirleri üzerinde elbirliği mülkiyeti söz konusu olduğu için, eşler bunlar üzerinde birlikte ya da diğerinin rızası ile tek başlarına tasarrufta bulunabilirler.

Karı ve koca evlilik mukavelesi ile belirli malların ortaklık malları dışında kalacağını ya da ortaklık mallarına yalnızca edinilmiş malların dâhil olacağını kararlaştırırlarsa mal ortaklığı rejiminin türlerinden sınırlı mal ortaklığı rejimi söz konusu olur.

Mal ortaklığı rejiminin diğer bir türü de cihaz usulü ile mal ortaklığıdır. Bu usulde, karı kendi mallarından bir kısmını aile masraflarını karşılamak üzere kocaya terk eder.

4. 4721 SAYILI TÜRK MEDENİ KANUNUNDA ÖNGÖRÜLEN MAL REJİMLERİ

4721 sayılı Türk Medeni Kanununda; edinilmiş mallara katılma yasal mal rejimi olarak, mal ortaklığı, mal ayrılığı ve paylaşımlı mal ayrılığı da seçimler mal rejimi olarak düzenlenmiştir.

4.1. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda Öngörülen Yasal Mal Rejimi (Edinilmiş Mallara Katılma)

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 218. maddesi uyarınca, edinilmiş mallara katılma rejimi; edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar.

4.1.1. Edinilmiş Mallar

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 219. maddesi uyarınca, edinilmiş mal, bir eşin bu mal rejimi devam ederken emek karşılığı elde ettiği mal varlığı değerleridir. Söz konusu maddenin 2. fıkrasında, edinilmiş malların neler olduğu belirtilmiştir.

• Çalışmanın Karşılığı Olan Edimler

Bu gruba, eşlerin para karşılığı elde ettiği kazançlar dâhildir.³ Bu kazanç, eşlerin bir işletme faaliyetine yahut endüstriyel değer artışına bağlı çalışmalarını veya bağımsız çalışmalarını kapsar.

Konjoktürel değer artışı, pazar mekanizmasının arz talep ilişkisine bağlı olarak değiştiğinden kazanç kavramına dâhil değildir.

• Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Kuruluşlarının veya Personele Yardım Amacı ile Kurulan Sandık vb. Yaptığı Ödemeler

Kanun koyucu bu ödemelerin, eşin çalışma yeteneğinin kaybına karşılık olarak ödendiğini varsaymış ve bu nedenle de elde edilen kazancı, bu kurum ve kuruluşlara ya da sandıklara yapılan ödemenin hangi mal grubundan karşılandığına bakmaksızın edinilmiş mal grubuna dâhil etmiş ve böylece edinilmiş mallara katılma rejiminin, belli bir malvarlığı değerinin hangi mal grubundan karşılanmış ise o mal grubuna ait olacağına ilişkin ana kuralına istisna getirmiştir.

Kanun koyucu, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 219. maddesinde sözü edilen ödemeleri, "sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler" ile sınırlı tuttuğu için, özel hayat sigortası nedeniyle elde edilecek meblağlar edinilmiş mal değil, kişisel mal sayılır.⁴

• Çalışma Gücünün Kaybı Nedeniyle Ödenen Tazminat

İş kazası, trafik kazası vb. nedenlerle ödenen tazminatlar, rejimin devamı süresince edinilmiş mal, rejimin sona ermesinden itibaren ise kişisel mal olarak kabul edilir.

• Kişisel Malların Geliri

³ ÖZTAN B, Aile Hukuku, 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, sh. 253.

⁴ KILIÇOĞLU A, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Genişletilmiş 2. Bası, Ankara, 2002, sh. 43. ÖZÜĞÜR İ. A, Mal Rejimleri, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık A.Ş., Ankara, 2004, sh.33. ÖZTAN B, a.g.e, sh. 255.

Burada, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununu, "Bir şeyin maliki onun semerelerinin de malikidir." kuralına istisna getirerek kişisel malların tabii ve hukuki ürünlerini edinilmiş mallara dâhil etmiştir. Ancak 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 221. maddesi uyarınca eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dâhil olmayacağını da kararlaştırabilirler.

- **Edinilmiş Malların Yerine Geçen Değerler**

Bu bent ile ifade edilmek istenen, edinilmiş mal grubuna dâhil bir değer bu gruptan çıkması ile onun yerine bir başka değer girmesi halinde o değer hangi gruptan olursa olsun edinilmiş mal sayılacağıdır. Lotodan elde edilen kazancın, loto kâğıdı edinilmiş mal ile alınmış ise edinilmiş mal grubuna girmesi gibi.⁵

4.1.2. Kişisel Mallar

Kanun koyucu, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda kişisel malların tanımına yer vermemiş, hangi malların kişisel mal olacağını saymakla yetinmiştir. Bu sayma tahdidi ve emredicidir. Ancak, eşler bu mallara mal rejimi sözleşmesi ile belirli kategorideki malları ilave edebilirler.⁶

- **Eşlerden Birinin Yalnız Kişisel Kullanımına Yarayan Eşya**

Eşlerin kişisel kullanımına yarayan eşya, onların yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan giyim ve özel kullanım eşyasıdır. Dolayısıyla bir eşyanın kişisel eşya sayılıp sayılmayacağına, o eşyanın kullanım amacı ölçü olarak alınır. Bu yüzden eşyanın ailenin diğer fertleri tarafından da kullanılması onun kişisel eşya vasfını kaybetmesine neden olur.

Bir malın kişisel mal vasfı taşıması onun kullanım amacı ile belirlendiği için, malın edinilmiş mallardan alınmış olması onun kişisel mal niteliğini etkilemez. Bu nedenle 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 220. maddesi, 219/II b.5'in istisnasını oluşturur. Bununla birlikte, eşlerden biri mutad yaşam şeklinin normal giderleri için yaptığı harcamaların çok üstünde bir fiyata edinilmiş mallardan kişisel bir mal almış ise, bunun mal rejiminin tasfiyesinde edinilmiş mal grubu ile denkleştirilmesi istenebilir.

- **Mal Rejiminin Başlangıcında Eşlerden Birine Ait Bulunan Veya Bir Eşin Sonradan Miras Yoluyla Ya Da Herhangi Bir Şekilde Karşılıksız Kazanma Yoluyla Elde Ettiği Malvarlığı Değerleri**

Edinilmiş mallara katılma rejiminin başlamasından önce eşlere ait mal ve haklar ile rejimden önce ya da rejimin devamı sırasında eşin emsalsiz ve karşılıksız edindiği mallar onun kişisel malıdır.

- **Manevi Tazminat Alacakları**

Manevi tazminat alacakları, bir kimsenin kişisel haklarının zedelenmesi sonucu olduğu için kişisel mal niteliğindedir.

- **Kişisel Mallar Yerine Geçen Değerler**

TMK 219/II b.5'e paralel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, kişisel mal grubuna dâhil bir değer çıkması ile başka bir değer girmesi halinde, giren değer her halükarda kişisel mal grubuna dâhil olacaktır.

- **Mal Rejimi Sözleşmesiyle Mal Varlığı Değerlerinin Kişisel Mallara Dâhil Olması**

---

⁵ ÖZTAN B, a.g.e., sh. 257.

⁶ ÖZTAN B, a.g.e., sh. 257.

Eşler yapacakları mal rejimi sözleşmesi ile rejimin sona ermesi halinde mesleklerinin icrası veya işletmenin faaliyeti için gerekli olan mal varlıklarının tasfiyeden zarar görmesini engellemek için, mesleğin icrası ya da işletmenin faaliyeti sebebi ile doğmuş kazancın kişisel mal sayılacağını kararlaştırabilirler.

Aynı şekilde eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dâhil olmayacağını da kararlaştırabilirler.

4.1.3. İspat

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 222. maddesinde edinilmiş mallara katılma rejiminde ispat konusu düzenlenmiştir. Bu madde ispata ilişkin genel hükümlerin tekrarı niteliğinde olup yeni bir düzenleme getirmemiştir. Buna göre, her eş iddiasını ispat ile yükümlüdür. Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır. Ve aksi ispat edilinceye kadar, eşlerin bütün malları edinilmiş mal sayılır.

4.1.4. Yönetim, Yararlanma ve Tasarruf

Edinilmiş mallara katılma rejiminde, mallar üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf hakkı kural olarak mal ayrılığı rejimine benzer. Yani, her eş kendi malını istediği gibi yönetir, tasarruf eder ve onlardan istediği gibi yararlanır. Ancak kanun koyucu 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 223. maddesi ile bu hükme iki istisna getirmiştir. Bunlardan biri paylı mülkiyet diğeri de aile konutudur. Bu iki durumda eşlerden biri, diğersinin rızası olmadan tasarrufta bulunamaz.

4.1.5. Sorumluluk

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 224. maddesi uyarınca kural olarak her eş borçlarından sorumludur. Ancak kanun koyucu bu kurala üç istisna getirmiştir:

- Evlilik birliği için yapılan masraflardan eşler müteselsilen sorumludur.
- Eşlerden birinin temsil yetkisini aşarak yaptığı harcamalardan iyi niyetli üçüncü kişilere karşı eşler müteselsilen sorumludur.
- Eşler arasındaki mal rejimi değiştiğinde veya tasfiye edildiğinde eşlerden birinin alacaklısı zarar görecektir ise, değişiklik ya da tasfiyeden önceki sorumluluk devam eder.

Sorumluluk ile ilgili olarak, eşlerin hangi mal kesimleri ile sorumlu olacakları da önem taşımaktadır. Bu, borcun doğuş anına göre belirlenir. Borç, mal rejimi yapılmadan önce doğmuş ise kişisel mallarla, rejim devam ederken doğmuş ise hangi mal grubuna ilişkin ise o mal grubu ile sorumlu olunur. Eğer borcun hangi mal grubuna ilişkin olduğu tespit edilemiyorsa, sorumluluk edinilmiş mallara ilişkindir.

4.1.6. Tasfiye

Edinilmiş mallara katılma rejimi, eşlerden birinin ölümü, bir başka mal rejiminin kabulü, evliliğin iptali ya da boşanma sebebi ile sona erdirilmesinde veya mal ayrılığı rejimine geçilmesi ile sona erer. (TMK 225) Buna göre, edinilmiş mallara katılma rejiminde sona erme anı dört şekilde belirlenmiştir:

- Eşlerden birinin ölümü halinde ölüm tarihinde,
- Başka bir mal rejimi sözleşmesi yapılması halinde, yeni mal rejimi sözleşmesi tarihinde,
- Evliliğin iptali ya da boşanma sebebi ile sona ermesinde, davanın açıldığı tarihte⁷,
- Mal ayrılığı rejimine geçilmesine karar verilmesi halinde, davanın açıldığı tarihte edinilmiş mallara katılma rejimi sona erer.

Eşler,

- Eşlerden birinin ölümü halinde ölüm tarihinde,
- Başka bir mal rejimi sözleşmesi yapılması halinde, yeni mal rejimi sözleşmesinin yapıldığı tarihte,
- Evliliğin iptali ya da boşanma sebebi ile sona ermesi halinde, kararın kesinleştiği tarihte⁸,
- Mal ayrılığı rejimine geçilmesine karar verilmesi halinde, kararın kesinleştiği tarihte tasfiye talep edebilirler.

Mal rejiminin tasfiyesi dört aşamada yapılır:

- **Eşlerin mal varlıkları birbirlerinden ayrılır.**

Her eş, diğer eşte bulunan malını geri alır. Bu malın, kişisel mal ya da edinilmiş mal olmasının bir önemi yoktur. Malvarlığının eşlerden hangisine ait olduğu ispatlanamıyorsa malın paylı mülkiyet olduğu kabul edilir. Eşler bu şekilde ya da başka nedenlerle paylı mülkiyet sahibi iseler ve malın kimde duracağı hususunda anlaşamıyorlarsa, eşlerden biri üstün yararı olduğunu ispatlayarak diğerinin payını ödemek suretiyle malın kendisine verilmesini isteyebileceği gibi malın satılarak bedelinin taksim edilmesini de isteyebilir.

Eşler karşılıklı borçları ile ilgili de düzenleme yapabilirler. (TMK 226)

- **Artık değer hesaplanır.**

Edinilmiş mallarda, aktiften pasif çıkarıldıktan sonra kalan değere artık değer denir. Artık değer hesaplanabilmesi için; eşlerin malvarlığı gruplarının birbirinden ayrılması gerekir. Ancak, rejim devam ederken eşlerin kişisel mallarına ilişkin bir borcu, edindiği mallardan ödemesi durumunda malvarlığı gruplarının birbirinden ayrılması mümkün olmaz. Bu durumda 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 230. maddesi uyarınca, tasfiye sırasında katkı oranına ve malın tasfiye sırasındaki değerine göre denkleştirme yapılması istenebilir. Eğer mal daha önce elden çıkarılmışsa denkleştirme hakkaniyete göre yapılır.

Kanun koyucu, düzenli elde edilmeyen malları edinilmiş mal grubuna dâhil etmiştir. Ancak, bu değerlerin tasfiye sırasında edinilmiş mal grubunda kalması haksızlığa yol açacağından kanun koyucu 228. madde ile kişisel mal kesimi lehine düzeltme yoluna gitmiştir. Bu hükme göre, mal rejiminin sona erdiği tarihte eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat

⁷ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 25.10.2005 tarihli 2005/12451 Esas, 2005/14803 Karar sayılı hükmü.

⁸ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 18.12.2006 tarihli 2006/9899 Esas, 2006/17850 Karar sayılı hükmü.

yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiye, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 229. maddesi uyarınca, edinilmiş mallara eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan bağışlar dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar değer olarak eklenir. Aynı kural, eşin sırf diğer eşin edinilmiş mallarla ilgili olarak katılma alacağını azaltmak amacıyla yaptığı devirler için de söz konusudur. Burada birinci bentten farklı olarak devir için belirli bir süre öngörülmemiştir⁹.

Artık değerın hesaplanabilmesi için, edinilmiş mallardaki artışın da hesaplanması gerekir. Edinilmiş malların değeri, mal rejiminin tasfiyesi anına göre belirlenir. Mal rejiminin tasfiyesi ile mal rejiminin sona erdirilmesi arasında mal üçüncü bir kişiye devredilmiş ise malın malvarlığından ayrıldığı ana kadar olan değeri hesaba katılır. Edinilmiş malların değerinin belirlenmesinde, onların sürüm değeri göz önünde tutulur. Ancak kanun koyucu, tarımsal işlerin değerlendirilmesinde ana kuraldan ayrılmış, gelir değerinin esas alınacağını belirtmiştir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 234. maddesi uyarınca, gelir değeri hakkaniyete uygun olarak bir miktar artırılabilir.

- **Artık değer üzerindeki pay belirlenir.**

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 236. maddesi uyarınca, alacaklar takas edildikten sonra, her eş artık değerın yarısı üzerinde katılma alacağı denilen bir alacak hakkına sahip olur. Kanun koyucu katılma alacağının tespitine değer eksilmelerini dâhil etmemiştir.

Ayrıca; evlilik birliğinin zina ya da hayata kast nedeniyle açılan boşanma davası ile sona ermesi halinde hâkim, boşanmada kusurlu eşin pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 238. maddesi uyarınca eşler, mal rejimi sözleşmesinde öngördükleri takdirde, evliliğin iptal veya boşanma sebebi ile sona ermesi ya da mahkeme kararı ile mal ayrılığı rejimine geçilmesi halinde artık değere ilişkin farklı düzenlemeler yapabilirler.

- **Talepler yerine getirilir.**

Mal rejiminin tasfiyesi üzerine katılma alacakları muaccel hale gelir. Ödeme ayın olarak ya da nakit olarak yapılabilir. Eğer ödemenin derhal yapılması ödemeyi yapacak eş için güçlük yaratacaksa, borçlu eş ödemelerin uygun bir süre ertelenmesini talep edebilir. Duruma göre borçludan güvence istenebilir.(TMK 239)

Mal rejiminin tasfiyesinde, Kanunun 230. maddesinde ödemede bulunacak eş lehine koruyucu bir hüküm öngörülmüştür. Buna göre borçlu eş, borcunu nakit olarak da ödeyebilir. Hemen belirtelim ki, kanun koyucu bu hakkı borçlu eşe tanımıştır. Alacaklı eşin böyle bir talep hakkı yoktur. Çünkü edinilmiş mallara katılma rejimi eşlere aynı değil şahsi hak sağlar.¹⁰

Eşlerden biri, diğer eşin mal varlığından veya terekesinden katılma alacağını alamıyorsa, eksik kalan kısım için lehlerine tasarrufta bulunmuş üçüncü şahıslara başvurabilir. (TMK 241)

---

⁹ ÖZTAN B, a.g.e., sh. 297.

¹⁰ ÖZTAN B, a.g.e., sh. 301.

Sağ kalan eş, eski yaşantısını devam ettirebilmesi için, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir; mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilen başka düzenlemeler saklıdır.

4.2. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda Öngörülen Seçimlik Mal Rejimleri

4.2.1. Mal Ortaklığı

Bu mal rejimi, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 256–281. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Mal ortaklığı rejiminde üç grup mal vardır:

- Ortaklık malları,
- Kadının kişisel malları,
- Kocanın kişisel malları

Eşler, kişisel malları üzerinde tek başlarına tasarruf edebilirken, ortaklık malları üzerinde tek başlarına tasarruf yetkisini haiz değildir. (TMK 257)

4.2.2. Mal Ayrılığı

Bu mal rejiminde; iki grup mal vardır:

- Kadının malları,
- Kocanın malları

Evlenme akdi, mal rejiminin devamı süresi, mal rejiminin sona ermesi, eşlerin mal varlıklarını hiçbir şekilde etkilemez. Eşler mal varlıkları açısından adeta evli olmayan çiftler gibidir. Eşlerin malları üzerindeki mülkiyet hakları, mallarını yönetmeleri, onlardan faydalanmaları veya borçları dolayısıyla sorumlu olmaları evlilik birliği üzerinde bir etki yaratmaz. Bu rejimin sona ermesi ile de eşlerin talep hakları doğmaz.

4.2.3. Paylaşmalı Mal Ayrılığı

Bu mal rejimi prensip olarak mal ayrılığı rejimine dayanır. Bu yüzden burada da iki grup mal vardır:

- Kadının malları,
- Kocanın malları.

Paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde, kural olarak eşler, yasal sınırlar içinde kendi malvarlıkları üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarına sahiptirler. Ancak, eşlerden biri aile konutu olarak özgülenen konutu devredemez ve üzerindeki hakları sınırlandıramaz.

5. 4721 SAYILI TÜRK MEDENİ KANUNUN YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNDEN ÖNCE BAŞLAYIP, 4721 SAYILI TÜRK MEDENİ KANUNUNUN YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNDEN SONRA SONA EREN EVLİLİKLERDE MAL REJİMİ

Türk Medeni Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş olan eşler arasında, bu tarihe kadar, tabi oldukları mal rejimi devam eder. Eşler, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, bu tarihten geçerli olmak üzere yasal mal rejimini

seçmiş sayılırlar.¹¹ Herhangi bir mal rejimini seçmeyen eşler, evlenme tarihinden 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girdiği tarihe (1.1.2002) kadar mal ayrılığı rejimini, bu tarihten sonra ise edinilmiş mallara katılma rejimini seçmiş sayılırlar.

6. SONUÇ

Mal rejimleri, Medeni Kanunumuzun Aile Hukukunu ilgilendiren bir konusudur. Evlenme halinde eşlerin gerek evlilik öncesi, gerekse evlilik sonrası edindikleri mal varlıkları üzerindeki hak ve yükümlülükleri mal rejimine göre tayin edilir. Eşlerin hak ve yükümlülükleri açısından değişik alternatifler sunabilmek için kanun koyucu birden çok mal rejimi öngörmüştür. Eşler bunlardan birini seçebilirler. Seçim yapmayan pasif kalan eşler için ise, kanun koyucu yasal mal rejimi öngörmüştür. Mülga Medeni Kanun uyarınca yasal mal rejimi, mal ayrılığı rejimidir. Bu mal rejiminin uygulamada hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurduğu gözlemlenmiş ve yasal mal rejimi 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda edinilmiş mallara katılma rejimi olarak kabul edilmiştir. Bununla beraber 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesinden önce başlayan ve söz konusu Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra sona eren evliliklerde yasal mal rejiminin hangi yasaya göre belirleneceği sorunu ortaya çıkmıştır. Kanun koyucu bu sorunun çözümünü 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanununun 10. maddesinde düzenlemiştir. Buna göre, Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş olan eşler arasında bu tarihe kadar tabi oldukları mal rejimi devam eder. Bu yüzden 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesinden önce başlayan evliliklerde yürürlük tarihine kadar mal ayrılığı rejimi, yürürlük tarihinden sonra da edinilmiş mallara katılma rejimi geçerli olur.

KAYNAKÇA

1. KILIÇOĞLU M. Ahmet, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Genişletilmiş 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.
2. OĞUZMAN Kemal, DURAL Mustafa, Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998.
3. ÖZTAN Bilge, Aile Hukuku, 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004.
4. ÖZUĞUR İ. Ali, Mal Rejimleri, Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık A.Ş., Ankara, 2004.
5. www.kazanci.com.tr.

---

¹¹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 7.2.2006 tarihli 2005/16726 Esas 2006/1095 Karar sayılı hükmü. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 7.3.2005 tarihli 2005/252 Esas 2005/3306 Karar sayılı hükmü.